

На основу члана 5. став 2. Закона о признавању сорти пољопривредног биља („Службени гласник РС”, број 30/10),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде, доноси

ПРАВИЛНИК
О МЕТОДАМА ИСПИТИВАЊА СОРТЕ ПШЕНИЦЕ,
РАДИ ПРИЗНАВАЊА СОРТЕ
(Објављено у „Службеном гласнику РС”, број 121/12)

Члан 1.

Овим правилником прописују се методе испитивања сорте пшенице (у даљем тексту: сорта), и то: обичне, меке пшенице (*Triticum aestivum* L.emend. Fiori et Paol); тврде пшенице (*Triticum durum* Desf.); компактум пшенице (*Triticum aestivum* L. subsp. compactum) и спелте (*Triticum spelta*), на огледном пољу и у лабораторији, ради признавања сорте.

Методама из става 1. овог члана испитују се одређене битне особине сорте, ради утврђивања:

- 1) различитости, униформности и стабилности сорте (DUS тест);
- 2) боље производне и употребне вредност сорте (VCU тест).

Члан 2.

Производна и употребна вредност сорте утврђује се на основу резултата испитивања одређених битних особина сорте које се односе на:

- 1) принос зрна;
- 2) квалитет зрна;
- 3) садржај влаге у зрну у моменту жетве;
- 4) отпорност на полегање;
- 5) отпорност или толерантност на болести.

Сорта се испитује тако што се битне особине из става 1. овог члана сорте која се испитује упоређују са битним особинама једне или више сорти стандард, у складу са законом којим се уређује признавање сорти пољопривредног биља.

Члан 3.

Сорта се испитује у више одвојених огледа на огледном пољу. Оглед чине елементарне парцеле на којима се врши испитивање.

Огледи из става 1. овог члана се изводе по плану „потпуно случајног блок система” у четири понављања, а рандомизација, односно план огледа је исти за све локалитете.

Сорта се испитује на најмање пет локалитета који чине мрежу огледа.

Члан 4.

Сорта се испитује на огледном пољу у складу са захтевом за признавање сорте у коме власник сорте, односно његов овлашћени заступник предлаже да се сорта, ради испитивања разврста у одговарајући оглед према намени (обична, тврда, спелта и компактум) и раностасности (рана или касна).

Сорта разврстана на начин из става 1. овог члана, ради испитивања сеје се са сортом стандард у одређени оглед.

За испитивање на огледном пољу доставља се семе сорте које је испитано на квалитет, здравствено исправно и третитано фунгицидима или инсектицидима.

Члан 5.

Предусев на целој површини огледног поља на коме се врши испитивање сорте не могу бити стрна жита.

Сорта се испитује на земљишту које је пре сетве испитано на присутност земљишних штеточина, а по потреби, изводи се и предсетвено третирање инсектицидима.

Количине минералних ђубрива, време и начин њихове примене, као и остале агротехничке мере примењују се приликом испитивања сорте на огледном пољу тако да буду у складу са највишим нивоом технологије гајења пшенице.

Члан 6.

Сорта која се испитује сеје се сејачицом на површини од 5 m², на коначан склоп у 10 редова дужине 4 m, са размаком између редова 12,5 cm, размаком између парцела 30 cm и размаком између блокова 1 m.

На почетку и на крају сваког огледа сеје се рана сорта у ширини 1-3 m која служи као заштитни појас, као и за узимање узорака за испитивање влаге у зрну на основу чега се одлучује о правовременој жетви усева.

Члан 7.

У току вегетације сорте која се испитује, прати се:

- 1) датум сетве и датум ницања (када је 50% биљака никло);
- 2) број никлих биљака на 1m², у првом понављању;
- 3) проценат презимелих биљака, у првом понављању;
- 4) проценат презимелих биљака у хладним коморама;
- 5) датум класања (када је 50% биљака класало);
- 6) висина биљака од основе до врха класа (просек мерења из свих понављања);
- 7) полагање биљака;
- 8) датум жетве.

Отпорност сорте на полагање утврђује се тако што се прати полагање биљака до класања и у млечној зрелости зрна и приказује одговарајућом оценом:

- 1) оцена 1 - значи да нема полеглих биљака;
- 2) оцена 3 - значи да има до 25% полеглих биљака;
- 3) оцена 5 - значи да има од 25% до 50% полеглих биљака;
- 4) оцена 7 - значи да има од 50% до 75% полеглих биљака;
- 5) оцена 9 - значи да има од 75% до 100% полеглих биљака.

Члан 8.

У току вегетације сорте, на једном локалитету, испитује се:

- 1) проценат презимелих биљака у хладним коморама;

2) у посебном огледу, у условима вештачке инфекције, отпорност или толерантност на болести пепелницу (*Erisiphe graminis tritici*) и лисну рђу (*Puccinia recondita tritici*).

Члан 9.

Жетва свих сорти из једног огледа обавља се комбајном, у истом дану, у фази технолошке зрелости зрна сорте у заштитном појасу.

За сваку сорту која се испитује, на свим елементарним парцелама, приликом жетве утврђује се принос зрна изражен у kg по парцели и садржај влаге у зрну.

Члан 10.

У лабораторији се испитује квалитет зрна сваке сорте, и то:

1) код обичне, меке пшенице испитују се:

(1) физичке особине зрна:

- хектолитарска маса очишћене пшенице (kg/hl),
- маса 1000 зрна (g на суву материју),
- стаклавост (%),
- крупноћа зрна (2,8; 2,5; 2,2 и 2 mm);

(2) хемијско-технолошке особине зрна и брашна:

- сирови протеини (% на суву материју),
- седиментациона вредност,
- укупно избрашњавање (%),
- садржај влажног лепка (%),
- садржај сувог лепка (%),
- број падања по Хагбергу (sec.);

(3) фаринограм:

- моћ упијања воде (% на 13% влаге брашна),
- време развоја теста (min.),
- стабилитет (min.),
- степен омекшања теста (FJ),
- фаринограмски квалитетни број и квалитна група,
- технолошка група;

(4) екстензограм:

- енергија у 135 min. (cm²),
- отпор растезања (EJ),
- растегљивост (mm),
- однос отпора растезања/растегљивост (O/R);

(5) резултати пробног печења хлеба:

- принос хлеба (g/100 g брашна),
- запремина хлеба (ml/100 g брашна),
- вредносни број средине хлеба (ВБС),
- особине средине хлеба (еластичност, равномерност пора, структура зидова пора);

2) код тврде пшенице испитују се:

(1) физичке особине зрна:

- хектолитарска маса очишћене пшенице (kg/hl),
- маса 1000 зрна (g на суву материју),
- стаклавост,
- крупноћа зрна (2,8; 2,5; 2,2 и 2 mm);

(2) хемијско-технолошке особине зрна:

- садржај пепела (% на суву материју),
- садржај сирових протеина (% на суву материју),
- број падања по Хагбергу (sec.);

(3) хемијско-технолошке особине крупице:

- садржај пепела (% на суву материју),
- садржај протеина (% на суву материју),
- жути пигмент (mg/kg);

(4) фаринограм (апсорпција: 31,5% H₂O):

- време образовања мрвица (min.),
- максимална конзистенција (FJ),
- толеранција при максималној конзистенцији (min.),
- ширина криве 5 min. после максималне конзистенције (min.);

3) код спелте испитују се:

(1) апсолутна маса (g на суву материју);

(2) хектолитарска маса (kg/hl);

(3) садржај сирових протеина (% на суву материју);

4) код компактум пшенице испитује се:

(1) сензорно оцењивање квалитета тврдог кекса и чајног пецива.

За испитивање квалитета зрна сорте у лабораторији потребан је просечан узорак од 8 kg зрна који се добија из свих понављања у микроогледу, а који се узима у првој години испитивања.

Испитивање квалитета зрна обичне, меке пшенице врши се тако што се узимају се узорци са два локалитета, док се за испитивање квалитета зрна осталих сорти узимају узорци са једног локалитета.

Члан 11 .

Извођач огледа по завршеном испитивању сорте на огледном пољу евидентира: назив извођача огледа; име лица одговорног за извођење огледа; локалитет на коме се изводи оглед; тип земљишта и садржај храњивих материја у земљишту на коме се налази огледно поље; предусев; обављене агротехничке мере; податке из члана 7. и члана 9. став 2. овог правилника, као и друге податке који утичу на принос испитиване сорте (оштећења од птица, штеточина, природних непогода и друго).

Извођач огледа по завршеном испитивању отпорности или толерантности сорте на болести из члана 8. тачка 2) овог правилника евидентира податке о резултатима таквог испитивања, као и назив извођача огледа, име лица одговорног за извођење огледа и локалитет на коме се оглед изводи.

Извођач огледа по завршеном испитивању сорте у лабораторији евидентира одговарајуће податке из члана 10. овог правилника, као и назив извођача огледа, име лица одговорног за извођење огледа и локалитет на коме се изводи оглед.

Подаци из ст. 1-3. овог члана саставни су део годишњих и коначних резултата испитивања.

Члан 12.

Различитост, униформност и стабилност сорте испитује се методом одређеном техничким упутством за тестирање различитости, униформности и стабилности сорте.

Члан 13.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у
„Службеном гласнику Републике Србије”.

Број: 110-00-69/2012-09
У Београду, 12. децембра 2012. године

МИНИСТАР
Горан Кнежевић